

ԻՐԱՎՈՒՆԿ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵՔԾԱԲԹԻ ԵՒ ՀԱՐԱՐ

Rev. Père G. Kalemkarian
te ngasse Michitaris
N° 4 Vienne

ԲԱՑՈՒՄԻՆ

Պաշտոնի համար Տարեկան 12 ֆր.
" " " " " " 6 ֆր.
Արտատպանի համար (երկու քիտր մեկ
ծրարով) Տարեկան 14, վեցամսեայ 7 ֆր.
Անդրկաշի » 2.60 տղ. վեցամս 1.50
ԿԱՆԿԻՒՆ ՎՃԱՐՆԵԼԻ

Համակ դրամ եռայն դրկեր հետեւեալ հասցեով
ԽՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԻՐԱՎՈՒՆԿ» ԼՐԱԳՐԱԿ — ՎՍԻՆԱ (Պուլկարիա)
Редакция на ВѢСТНИКЪ
„И р а в у н к ъ“
ВАРНА (България)
Redaction du journal
„I r a v o u n k“
V A R N A (Bulgarie)

Խմբագրութեան ուղղեալ գրութիւն
եւ չեւ դրկութիւն եւ յարմար դասուած-
ները միայն կը հրատարակուին աւ-
րոյցովին կամ մասամբ:
Մանուցման տղը 20 սանթիմ. երե-
սեւ աւելի անգամներու համար 20 0/0
գեղջ կը շինի:

ԲԱՑՈՒՄԻՆ

ԺՐԱՒՈՒՆԿԻ Զ. ՏԱՐԵՇՐԱՅՈՒՆԻ ԲԱՆ-
ԺԱՆՈՐԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թառախկալ Եւրոպայ 1 էն սկսեալ

Նոր բաժանորդ գրութիւն փոփա-
քողներ լաւ կ'ընեն եթէ այսօր-
ուրեք իմացնեն մեզ իրենց հաս-
ցենքը:

Իրաւունքի բաժանորդագրու-
թեան պայմանները նոյնը կը մը-
նան. այսինքն՝ Պուլկարիոյ համար
տարեկան 12 ֆր. վեցամսեայ 6 ֆր.
Արտատպանի համար (երկու թիւը
մէկ ծրարով) տարեկան 14 ֆր.
վեցամսեայ 7 ֆր. իսկ արտատպա-
նանէ իւրաքանչիւր թիւը օրը օրին
զատ ստանալ փոփաքողներ պար-
տին տարեկան 2 ֆր. աւելի վճա-
րել, որ փոստի ծախքին տարրե-
րով թիւնն է:

Ինչպէս քանի մը ամիս առաջ
մտադրութիւն յայտնած էինք
իրաւունքի ծախքը մեծցնելու,
նոյն մտադրութիւնը ունինք և
այսօր. բայց որովհետեւ այդ կեր-
պով մեր ծախքին վրայ նշանակե-
լի յաւելում մը պիտի ըլլայ — որ
չենք ուզեր բնաւ բաժանորդա-
գրին վրայ բարդել — կ'սպասենք
որ անոր փոխարէն մեր բաժա-
նորդները աւելնան, որով կարող
ըլլանք համակշիւ թիւը ինչպէս
մուտքը: Այսինքն մեր տղի բա-
ժանորդներուն վրայ եթէ 150 Ի
չափ նորիւ աւելնան, կը խոս-
տանանք իրաւունքի ծախքը մէկ-
ու կէս պատիկ մեծցնել: Արդ խըն-
դիրը կը մնայ թերթի ուղղու-
թեանը համակիր ազգայնոց եռան-
դին:

Իրաւունքի ծախքը մեծնալով
թէ և բաժնեկիւնը նոյնը պիտի
մնայ, բայց ձեռքէ 5 սանթիմ աւ-
ելի պիտի ծախուի. ուստի ցարդ
ձեռքէ առնողներ՝ զորս մեզ քա-
ջաբերողներ չենք նկատեր, լուա-
զոյն կ'ընեն եթէ այժմէն բաժա-
նորդ գրուին, որով թէ մեզ քա-
ջաբերած կըլլան և թէ թերթը
աւելի աժան և կանոնաւոր կը
ստանան:

ՔԻՒՐՏԵՐԸ

Եւրոպական թերթերու մէջ կը
կարգանք վերջերս Լոնտոն փախ-
չող Պէտրիան փաշայի տղան
Քիւրտ Օսման փաշայի մէկ յա-
տարարութիւնը որուն մէջ Օսման
փաշա՝ թիւրք բանակի բարձրաս-
տիճան այդ պաշտօնատարը, կրտէ
թէ «Թերեւս մօտ առնենք Քիւր-
տիստան անցնի, ուր արդէն ան
համբեր իրեն կըսպասեն իր ցեղա-
կիցները որ Հայերուն հետ ձեռք
ձեռքի տուած զանոնք պիտի առաջ
նորդէ թուրքիոյ մէջ գրեթէ նր
մանը չտեսնուած սարսափելի կը-
ռիւի մը վերջ մը դնելու համար
Տաճկաստանի քանդիչ բռնակալու-
թեանը և փճացուցիչ սարկութեան
մը:

Հայերու, Մակեդոններու դործ
նական բողոքներուն հետ, ա'լ այ
որ յայտնապէս կը տեսնուին եւ
կը լսուին Ալպաններու, Քիւրդե-
րու, Արապներու և Երիտասարդ-
թիւրքերու դժգոհութեանց աւել-
նալը, որոնք բազմաթիւ մեղի
և Մակեդոնիացիներու նուազ կը
տառապին: Այս ամենքը բացարձ-
կապէս անտանելի բնակավայր մը
եղած ըլլալուն և Մակեդոնական
բռնակալութեան տառաւիք քան եր-
բէք զգուցիլ դառնալուն. վերջա-
պէս թուրքիոյ կոստանդնուպոլսոյ
և բնական քայքայումը աւետող
նշանակելի պարագաներ են ասոնք:

Օսման փաշայի այդ սպառնա-
կան յայտարարութիւնը ինչ աւ-
տիճանի կարեւորութիւն ունի և
թէ կարելի է եթէ ոչ ամբողջովին
զոնէ մասամբ իրականանալ իր
ծրագիրը տակաւին այդ մասին
որոշ կարծիք մը չենք ուզեր
յայտնել, քանի որ այդ կարգի
դժգոհներէն շատերը տեսնոյր ո-
րոնց բողոքները պղտտոնական
եղան և կործանուին:

Սակայն այսօր կան ուրիշ պա-
րագաներ ալ որոնք բաւական
որոշ կերպով ցոյց կուտան թէ
Քիւրտ աշխրէթներու շատին դէպ-
ի Մակեդոն վերաբերմամբ հաւա-
տարմական և բարեկամական ը-
լալէ շատ հեռի են:

Քիւրտերու ուշ կամ կանուխ
Մակեդոնի դէմ ելլելին շատ բը-
նական զէպք մը պիտի ըլլայ և
ուղղակի արդիւնք երևոյր ան-
միտ և վայրագ քաղաքականու-
թեան:

Թուրքիոյ, մանաւանդ ներկայ
Մակեդոնի ներքին քաղաքականու-
թեան ուղղութիւնը եղած է այլա-
զան տարրերը, փոխանակ համե-
րաշխ պահելու իրարու դէմ հանել
և այդ սխալ քաղաքականութեան
հետեւեալ էր որ քիւրտերը չենց և
մղեց հայոց վրայ, ուրկից Մակեդ-
ոնի շահը եղաւ իր զխնդն Հայկա-
կան բարդ կնճառու և իր գոյու-
թեանը լրջօրէն սպառնացող խըն-
դիր մը արժարժել ուրկէ ալ ծա-
ղում պիտի առնէ Քիւրտերու
խնդիրը: Քիւրտեր որոնք չպիտի
կրնայ ուղածին պէս կոտորել քա-
նի որ անոնք կուռիւր և ինքնա-
պաշտպանութեան համար հարկ
եղածները նոյն իսկ Մակեդոնէն
ստացած են Հայաստանի մէջ
երկուրդի կարմիր և յաւիտեանապէս
ամօթալի ծրագիրները գործադ-
րելու համար:

Մակեդոնի Քիւրտերը ի-
րենց վայրենութեան մէջ պահե-
լով և անոնց վայրագ արարքները
քաջաբերելով — հակառակ տրուած
խորհուրդներուն թէ սխալներ են
իր ըրածները — պահ մը կարծեց
թէ այդպէսով հայերն ու հայկա-
կան խնդիրը պիտի վերցնէ և իր
կայսրութիւնը պիտի ապահովէ:
Սակայն թուրքիոյ պիտը այսօր
պիտի անհուն կակիծող կը տեսնէ
թէ հակառակ իր նիւթական և
բարոյական ահագին զոհողու-
թեանց և փճացման իր մարել
ուղած խնդիրները ամէն ժամա-
նակեւ աւելի վստ և սպառնալից
կը մնան իր մոլեգնաբար ջնջելու
աշխատած աղկերը կ'ապրին և ա-
ւելին է թերեւս մօտ օրէն ալ պի-
տի տեսնէ իր սխալ, փախուսած
Համիտիները որոնք Համիտի
դէմ կ'ելլեն և հայերէն յետոյ ա-
նոր ալ արիւնը խմել կուզեն:

Բնական, արդար և իրեն ար-
ժանի պատիժին մէկ հատը պիտի
ըլլայ ասիկա:

Սուրիս

ՊԱՐԱՆԵԱՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Թայմըզ»ի վիէննայի թղթա-
կիցը կը հեռագրէ. — «Թանցանքը
միմիայն Պալքանեան տէրութեան
ցըն է, եթէ անգահացուցիչ է ի-
րենց ելմական կացութիւնը, ո-
րուն զխաւոր պատճառն է իրենց
պարծենկոտ սպառնալիքները,
և քանի մը պարագաներու մէջ ալ
իրենց ելմական վարչութեան ան-
կանոնութիւնը, իրաւ է որ Ռու-
մանիոյ տնտեսական ներկայ տագ-
նապն ուրիշ պատճառներ ալ ու-
նի, ինչպէս, զօր օրինակ, հնձոց
անգահացուցիչ վիճակը, Ռուման-
իա հանրագուշ շինութեանց հա-
մար քիչ մը շաւղորէն կը ծախ-
սէ: Կամուրջի մը շինութիւնն ի
Չէրնովոտա և նաւահանգստի մը
շինութիւնն ի Բէսուրէնէ բազմա-
ծախս ձեռնարկութիւններ են:
Բայց Ռումանիա միւս Պալքանե-
ան Տէրութիւններէն աւելի լու-
կը կառավարուի, և իր հասոյթի
աղբիւրներն ամբողջ ճաշած են,
և իր ելմական դրութիւնը կըր-
նայ ըստ բաւականին հաստատուն
նկատուի: Փոքրիկն Գարատաղ իր
առաւ մեծանուն կնքահայրէն (Չար)
ա'յնքան զէնք և ռազմավարք
նուէր կընդունի որ այս փճոցու-
ցիչ ծախքերով իր ելմացոյց բեռ-
նաւորութեւ չէ: Բայց աստի, Ն.
Արքայական բարձրութեան Նիքո-
լա իշխանին վարչութիւնը նպաս-
տաւոր է իր ժողովրդեան բարե-
կեցութեան, բազմաթիւ Սեր-
պիոյ և Պուլկարիոյ կանոնադրա-
կան կառավարութեան: Պուլկար-
իա պիտի պարտաւորի գեղջիլ իր
բանակին ելմացոյցն և բարեկար-
գել իր ելմական վարչութիւնը,
եթէ չուզեր որ ներքին շփոթ կա-
ցութեան մը ծանր հետեւութիւն-
ներուն տանի երկիրը: Պալքանե-
ան տէրութեանց ելմական դը-
ժուարութիւնք կը տկարացնեն ի-
րենց կառավարութիւնները պար-
տաւորելով զանոնք անժողովրդա-
կան միջոցներու գիմել Պետութեան
անհրաժեշտ պահանջումներուն հա-
նելու համար, ինչպէս եղաւ վեր-
ջերս ի Պուլկարիա տասանորդի

Ինչպէս կը տեսնաւ Վերի Նկարա-
գրութեան քաղաքը հարաւէն ար-
հեստական բլուրներով . իսկ հետեւն
բարձրաբերձ լեռներով պատապար-
ուած , հիւսիսէն ալ զիմացը ունինա-
լով ազատ ծովը , ամառը ունի միշտ
զովութիւն իսկ ձմեռը անոնոր
շամին հետեւ հոտու թողողով ձիւնա-
պատ դադարները ու ծովերու վայոյն
մինչեւ որ հոս կը հասնի շատ ու շատ
կըլմամբանայ . Գողթանհամ եւ անդ-
ջաբար ջրեր անասորէն քաղաքը
բերում են . հազրագլուտ են աղբիւր
չունեցող տուններ . Երվակայ դաշտը
ծածկուած է բարձր բլուրներով եւ
ազարակներով , որոնց բերքն է զըլ-
խաղարարը ձիւնագտուղ , խաղող ,
նուշ . որոնցմէ խիստ շահաւէտ արտա-
դրութիւն կ'ըլլայ . ոչ ամէն տարի .
այս տարի միմիայն չամիչի արտադր-
ութեան շատ շահ մտած է քաղաքը
Յունաստանի եւ Ջմիրեանի խաղող-
ները սերուած բլլալուն համար . նշա-
նաւոր են նաեւ միւս պտուղներն ,
նարինջ , մանտարին , լիւնն իրենց
տեսակներով բանջարեղէն խոտեղէն
ընտիր տեսակ . կաթը պատահական ,
ոչխարաց ծոռնից տարին երկու ան-
գամ եւ ասորն ամէնքը , աշնին ըն-
թերցողներ , առանց արհեստի կարտա-
տադրուին նահապետական դրու-
թեամբ . ժողովուրդը մինչեւ վերջե-
րս խելով թեանց մատնուած վանք
չէ տարած երբէք իր բերքերը ազ-
նուայնելու . խաղողը ընտիր . գինի
եւ չամիչ լաւ չեն չորտիր պատրաստել
բաժը ամենաբնական պահին եւ կա-
րաժ չինել չեն զիտէր , չինած պանիր-
նին գրեթէ չուտուիր . Վերջապէս
բնութիւնը լրացէս օժտած երկիր մըն
է սա մինչեւ այսօր մութի մէջ մնա-
ցած իբրեւ սոսկութի վայր մը նկատ-
ուած ոչ ոք կը համարձակի եղբր ոտք
կոխել հոս իբրեւ օտարական . այս
պատճառաւ է որ տեղացիք վարժու-
թիւն չունին օտարի հետ վարժուելու
կատարեալ մարգարիտ մ'է եղբր պահ-
ուած . . . ու այսօր բնուած կը ցուցնէ
իր փոկեցկութիւնը . ծովային առաջ-
նակաբնի վերջը ու նշանաւոր Սուսա
ծոցը կը շահագրգռեն շատերն . ինձ
անկ չէ ճառել քաղաքականութեան
վրայ . Նպատակն է միայն ուշադրու-
թիւնը հրաւիրել կարգ մը Հայ բնա-
նիքներու որոնք ազգին ներկայ վի-
ճակին պատճառաւ իրենց օրերը կը
քաշկուտեն հայրենիքէն հեռու վտա-
նող իշխաններու ներքեւ , լոկ սե-
թեւեթ եւ գուարճութիւն փնտնելու
համար իսկ եգիպտոսի , Ալեքսանդրի-
ոյ , Աթէնքի , մինչեւ իսկ Ջմիրեանի
բնակիչներու ամառանոցը ըլլալու մօծ
շարժարար թիւն ունի . ի՞նչ շահու
պատճառաւ կապուած են այդ քաղաք-
ներուն , կրնան զոնէ ամառը քանի մը
ամիս գալ հոս մաքուր օդ ձգել , սող-
ջարար պանծունէր ընել գիւղեցկայր
ծովեգրեհայ գիւղերու մէջ , վերջապէս
ի՞նչ չի կրնար Եւրոպական նշանաւոր
ամառանային կեդրոններու հաւասարի
ուրի հեւնափական ըլլալու տառելու-
թիւնը . Մնայուն բնականութիւն հաս-
տատուողն ալ չան , գուարճութիւն ,
պանծանք ցուտի մտաբերէ ժամանակ

մը համար. ընտանիքներ, որոնք ազգիկ չունին ամուսնացնելու: զատակ չունին կրթելու (ասոնք ալ ժողովրդական կրթութեան արտադրութիւնն էր): Եւ այս ամբողջ խումբը, որոնք համար առողջ կրթական, ապահովութիւնը, առաջնութիւնը գերադասէ ամէն ուրիշ հաճութիւն, ասկից յարմար տեղ չեն կրնար գտնել, քանի որ տակաւին մեր զբաղմունքները հայրենիքէն վտարուած ապրելու: Գաղափարաւորութիւնը կը կրնայ:

... ՈՒՂԻ

Մ. ՆԱՀԱՆԳԱՅ ՆԱԽԱԳԱՆԻՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅՏԵՐԸ

«Ընտրողական ձեւերը» նախորդ յօդուածով վերլուծուցինք կուսակցութեան հայեացքները պարզելով մեզի համար օգտակար գործը փնտռել:

Այս յօդուածով հասարակագիտականներու հայեացքը պիտի պարզենք:

Սպանո-Ամերիկեան պատգամը որուն յաղթանակը Միացեալ Նահանգները Պ. Մաքինլիի հմուտութեան կը պարտի. նոր աշխարհ արտաքին քաղաքականութիւն մը ստեղծեց: Այս Միացեալ Նահանգները «ինք իրեն ապրելու» չըջանակէն հիւսել: Ու այսօր փրկութիւն քննարկելու ֆիլիպին կղզիները ու տնկից ալ ջիւղատանի մայրաքաղաքը, Լիթթը Մամի աստղադէպը կը ծած սնի, Հիմայ Ամերիկացիք ուղիւ չուզին իրենց համար արտաքին քաղաքականութիւնը ստեղծուած է, ու այդ քաղաքականութիւնը որ Պ. Մաքինլիին քննարկեց, հարկ է որ ինք շարունակողը լինի. ուստի Մաքինլիի չորս տարուայ շրջանին վեր ընտրութիւնը անխուսափելի էր:

Պ. Մաքինլիի վերընտրութիւնը մեզի հայեցողութեամբ շատ օգտակարութիւններ ունի: Նախ որ Ամերիկեան հայերը Մաքինլիի պաշտօնավարութեան չորս տարուայ շրջանին մէջ յարատեւ գործ պիտի ունենան գործիւնը—քան որ որ անհրաժեշտ է այս երկրին մէջ ապրողներու, մանաւանդ հայերու նման անհիշուող դժուարութեան մը համար: Երկրորդ Պ. Մաքինլիի վերջերս իւր արտասանած ճառին մէջ կ'ըսէր «Հայոց խնդիրը միշտ համար երկրորդ ֆուպայի խնդիր մը պիտի լինի»: Ու վերջերս 90 հազար տարի պահանջ մը զոր ըրաւ Միացեալ Նահանգը զոր ըրաւ Սալթիմէն դժուարութեան արեւուն մէջ միտմունքական կուսակցութեան համար, յայտնի պատճառաւ միթէ Ամերիկեան ալ միւս տերութեանց հետ սկսած է միջամտել թուրքիոյ ներքին գործերուն համար թացասական պատերազմին վրայ այդ պահանջին առջեւ այժմ ստորակէտ մը գրուած է, ընտրութիւնը վրայ հասնելուն պատճառաւ...

Պ. Մաքինլիի ամենէն մեծ գործը այն էր որ, իւր պաշտօնին սկսելուն առաջին գործը եղաւ, 0/0 40 միլիոն իսկ 0/0 80 մաքսի տուգանք մը այն ապրանքներուն որք եւրոպայէն Ամերիկայ կը մտնէին մաքսի այս տարապայման յաւելու մը, բոլորովին կասեցուց եւրոպայի ապրանքներու մուտքը: Անոր համար էր որ Մաքինլիի պաշտօնավարութեան ամբողջ շրջանին մէջ անգործներ բնաւ չէր տեսնուէր:

Իրաւ է թէ Պ. Մաքինլի ինքը մեծագէտ նպատակներ այն մեծ րնկերութեանց միտմունքներուն կ'ընդդէմէր «թերթսթ» թէն ալ ինք կերութիւնները ալ մէն սկսած են

գործաւորներու վրայ ճնշում բանցնել, սակայն այս երկրին օրէնքը չը տրամադրէր որ նախագահը միջամտէ այն ընկերութեանց գործերուն որք կրկին յառաջ մանկեցնեն: Այս օրէնքին անգիտակցեցնեն որ կը մեղադրէին Մաքինլին այս առիթով: Պ. Մաքինլիի պաշտօնավարութեան շրջանին մէջ այն գաղափարութիւնը գործ պիտի վայելէր թէ Ամերիկեան հայ յետ թէ ամբողջ ազգին որք այս երկրին մէջ կը բնակին:

Գաղափար

ՀՏԳԵՀԱՆԳԱՅԵԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ի ՅԻՇԱՍԱԿ

ԳՐԻԳՈՐ ԶԱՆՇԵԱՆԻ

Ամսոյ սկիզբները, նախաձեռնութեամբ Գաղափարի «Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան», քաղաքի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստի պատարագ և պաշտօնի յիշատակ ողբացեալ Գր. Զանշեանի:

Եկեղեցւոյ աւարտումէն յետոյ, երկուսն բաղմունքներ թափօրով առաջնորդուեցաւ Ընկերութեան ընթերցարան, ուր Տ. Ղ. կը խորհեց, «Բարեգ. Ընկերութեան» ատենապետը, խանդավառ ու կրօնի ատենաբանութիւնով մը ներկայից Զանշեանի կեանքը, որ շրջան մը եղած էր մեծ օրագրողի մը և գլխաւոր գործի մը:

— Զանշեան Զանշեանի, աւելցուց կանկիւն, Հայութիւնը մեծագոյն ներկայացուցիչներէ մին ալ կը կորսնցնէ՝ քաղաքակրթ աշխարհի առջեւ, որովհետեւ, ինչ որ չըլցան շատեր ընել իրենց բարձր գիւղերն ու հարստութեան շրջաններն:

Նորհիւ, Զանշեան ըրաւ միայն իր գրչին ուժովը, Հայութեան անցեալ փառքն ու ներկան ճանչնելով իւրօրոգի մտքին, հրաշակերտի մը մէջ ամփոփելով զանոնք:

Տ. Կանկիւն ցոյց տուաւ ներկաներուն Զանշեանի հոյակապ աշխատութիւնը «Եղբայրական Օգնութիւն»ը, որուն արդիւնքով Հայաստանի մէջ տասներկու որբանոցներ կը պահուէին:

Ճառեր արտասանեցին նաեւ Տ. Տ. Ղ. Պահլաւունի և Գ. Միքիւնեան, որոնցմէ յետոյ, տեղւոյս Արթ. Տ. Թակոբ քահանայ Դատարան ևս խօսելով, հանգոյցեալին բարեգործութիւնները գովեց և յորդորեց ներկաներն Զանշեանի յիշատակը միշտ պահել իրենց տղայար բարեբար: Շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Բարգ. Ընկ. Պար. չական մարմնոյն որ գիտցած էր երախտագէտ ըլլալ ազգային բարեբարին ու այս միջոցաւ զայն ծանօթացուցած՝ չի գիտցող ազգայնոց:

Հանգէտին կը մասնակցէին նաեւ Ազգ. վարժարանի աշակերտներն ուսանալուն ընթացքով, առաջնորդութեամբ իրենց ձայնաւոր ուսուցչին, Տ. Թ. Զիլիքեանի, Տէր հօր պահպանելով վերջացաւ հանգիստը, ու ներկայք մեկնեցան խոր տպաւորութիւններու տակ:

Պարոյր Հայկազն

Գաղափար

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թառաջիկայ 1901 յունվար 1էն սկսեալ Գահիրէի մէջ Հրատարակչական Ընկերութիւն մը պիտի կազմուի, որուն նպատակը պիտի ըլլայ Եգիպտոսի նման ազատ միջավայրի մը ընձեռնած գիւրդութիւններէն օգտուելով շարունակել թիֆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԶՈՒՆԵՐ [38]

(ՊԱՏԱՐԱՅ ԵՒ ՏԱԶԱԿԱՅԱՍԱՆԻ ԻՐԱՎԱՆ ԿԵԱՆՔԵՆ)

Իրենց յետոյ ծնած վաղիկ գաղութներն մէկ երկուքը այն օր դուրս մնացած էին. ու Սաթմէնիլը՝ որ այնքան կը գործընթաց իրենց «մալ ու մէլութիւն» վրայ այն կողմերը գնացած էր. մութին մէջ իրենց գաղութները փնտռելու:

Սահակը սկսեալ իր արտաքին գործարարութեան կը արդիւնք ու յոռնի բանաստեղծական լուսնի տակ ան անմահ աղջկան որուն պատկերը, իր ամենէն մեղիք ու ժողով՝ այդ կտրիճ հայ աղան կը գերէ ու բազմ տեսչով մ'աշխարհ անոր վրայ կը սեւեռէ:

Ու Սաթմէնիլը ինքն ալ արդէն մօտէն նկատած իր Սահակը՝ որ գիւղերուն այդ ժամուն հոն ծառերու ու պուրակներու մէջ միմտի նստած. մօտաւորակի կը մը կը երգէր իր անուշ ձայնով: Մաքինլիները ու գաղութները կոխելով, անոր քով կերթայ, անուշ ձայնով մը «Սահակ» կ'ըսէ:

Այս հրեշտակային ձայնէն Սահակ կարծես թէ իր վերացած էութիւնն զանկով, իր ձեռքը անոր կերկնցնէ. ինչպէս Տիգրիսի ալիքներու մէջ, ու ոտքի ելլելով կը բռնէ անոր գլուխը ու կ'որոտնէ. — Սաթմէնիլ գոն այստեղ, արի՛ւ քիչ մը նստի՛ր, կ'ըսէ: Ու երկու անուշ սիրահարները, քով քովի, ու Սաթմէնիլի ձայն ձեռքը՝ Սահակը աղին մէջ, մարմանդի վրայ կը նստին, բալի ու վարդի թուրիներ կը հովանաւորեն զո՛րոնք, ու լուսնակային բեկեղէն շողերու հետ, Միսնաթեմէն փը

չող մեղիկ սիւքը կը պարտնեն անոնց գրկախառն նուրբները ու կորոնեն անոնց երազները...

— Սաթմէնիլ, կ'ըսէ Սահակ, ջնջական վրայ իմ ասած խօսքերը հապաթ (ի հարկէ) չես մոռցեր: Այս աշխարհի վրայ իմ աշխարհիկ քան մը որ քու կարողութեանդ է՝ չես գիտեր. էս տեղն եկած է ինչոր խաղաղ գիւղերուն մէջ պայծառ լուսնի ներքեւ. քիչ մը մեր չոր ու բոլորը մարեան ու ձորերը գիտելով, պէլքի սիւս հանգարտէր:

— Այո, Սահակ, դուք միմտի քու գործէն խապար սենիս: Էն օրէն ի վեր որ գոն գիտէն զիս աղաւթիցի, քու պատկերն իմ սրտի մէջ տպաւորուած է, գիւղերն էլ քնամալ, դուք իմ աշխարհիկն ես: չես գիտեր քու վրայ կը մասնակցէ:

— Սաթմէնիլ, իմացա՞յ որ անցած օր քեզի ուղեգրան (սպորտիստ) եկած էին, ան օր ինչի համար սեւ էր. բայց երբ իմացայ որ քու խէր (հայր) «ես աղջիկ չունիմ կ'որգէր» ըսեալ էր, քիչ մը շուշաւ առի, պատմէ տեսնեց ինչ եղաւ:

— Այո՛ Սահակ, վարդի գիւղէն ընդիմ Ստեփանոս քանի մը հարուստ գիւղացիներով եկած էր, զիս իր աղայ թորոսին ուղեւոր ու կը խոստանար հօրս ուղած զաւան, (այլիս գիտագիտ) վճարել, միայն թէ ծնողքս զիս տալու հաւանքին: Բայց մօտս զիս ծնողքն ինչ է, բայց մայրս ձեր անունը միշտ կը յիշէ, ու կ'աւանդէ որ ես էլ զէպի ձեզ, մասնաւոր համակրանք մը ունիմ:

— Սաթմէնիլ թէեւ դեռ իմ կարգաւորուն ժամանակ կար, մեր տան պատերը դեռ չատ են. բայց քանի որ էգիպտոս է. ես մօրմէ պիտի խնդրեմ որ, քան քեզի ուղէ, ըսէ տեսնեց քո ծնողը պիտի ըն

գրենին, ու եթէ չէ ըսեն, դուք ինչ կը մտածես:

— Սահակ, ինչպէս դուք ալ գիտես, իմ խէր ու մէր քեզի շատ կը գովեն, քո դէմ փափաքով են, քո մէր պարապ ետ չը դռնար: Եթէ անոնք չէ ըսեն ես ուստ կը եր ուրիշի հետ, քեզմէ ի դատ, իմ գիտելն պատի չի գնել: Սահակ, չէ որ իմ կեանք գոն ես խլըսեր (ազատեր): Սաթմէնիլ պէտք պիտի (ապրեալստ կամ անհաւատարմ) չէ Սահակ. Սաթմէնիլ իր խօսքի տէրն է, եթէ կտոր կը տոր ընեն զիս, ուրիշի ձեռք չեմ տար:

Ինչքան քորի ու ինչքան անուշ ես Սաթմէնիլ, ես քեզի գիտէն ազատելէս առաջ էլ սրտով կը սի էի: Կարծես կը յիշես մեր ըվերին ականք քովի տեսութիւնը, քո վարդի ու ծաղիկ փունջերը ինչի տալդ. նստիւ ուրիշ, մի շտապեր, այս սիրուն գիւղերուն մէջ, քիչ մը խօսի՛ր, ու մեր ուսած սրտերը, Միսնաթեմէնի գով քամիին հետ թող խաղաղին: Գիտես, Սաթմէնիլ, իմ սիրտն էլ Տիգրիսի յորդած ալիքներու նման եկած (յուզուած) է. քո խօսքից, քո զրոյցները միայն կրնան հանգարտեցնել զոյն: Խօսէ՛, խորտակ Սաթմէնիլ: Ու անոնց այդ անմեղ գրկախառնութիւն մէջ, աստղեք, ծառեր ու լուսնի կը գիտեն զանոնք ու կը նախանին. իրենց հագնեցնէն բխած ամենէն անկեղծ խօսքերով, կը բանաւ իրարու իրենց սրտերը: Ու երբ գիւղէն բաւական անցած էր, կը թողուն իրենց անգրանիկ սիրոյ հանգրուանը. ուր բնութիւնն ալ կը խոստար, ու կը հեռանա:

ՂԱԶԱՐՈՍ Պ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ

(Ծառուակեցի)

լիսի խափանեալ Հրատարակչական ընկերութեան բազմագումար գործը :

— Բերկրութեամբ կիսմանք թէ Շահը Բարիդ գտնուած միջոցին պատեհութիւն ունենալով իշխան Մելքոն խանի ալիքները գնահատելու անոր արդէն ունեցած բաղձով թարձար պատուանշաններուն վրայ ամենաբարձր պատուանշան մեալ աւելցուցեր է :

Իշխան Մելքոն խան, իրրոնոր դիւանագէտ համազգային նախաձեռնի համար մը և դիրք ունի ամբողջ Եւրոպայի առաջ : Շատ մեծ ծառայութիւններ մատուցած է Պարսկաստանի մանաւանդ 1878ի Պէրլինի վեհաժողովին յաջողած է առանց արիւնի և դժուարութեանց Քոնստանդնուլի թրքական զաւաթը Պարսկաստանի յանձնել տալ : Իշխան Մելքոն խան Պարսկաստանի մէջ կը վայելէ մեծ ժողովրդականութիւն և Պարսիկ յաւաքիմասեր կուսակցութիւնը զինքը պարծա նօք իրեն զուլա կը համարի :

— Թիֆլիսի Մշակի աշխատանքներէն Տիար Խ. Մարտիան «Հայկական խնդիրը» վերնագրին տակ սկսած է շարք մը յօդուածներ հրատարակել Զուիցերիական «Լը ժընեվու» թերթին մէջ :

— Գաւառներէ Պատրիարքարան հառած բազմաթիւ խնդրագրիւններ անմիջական օգնութիւն կը խնդրեն : Արդէն գտնուող չքաւորութիւնը ալ աւելի չեշտուած է ճը մեռուան եղանակին սաստկութեանը հետեւանք : Նպաստեց Յանձնաժողովը տրտաքոյ կարգի նիստ մը գումարած է Պատրիարքարան նի մէջ և նկատի առած է վերոյի չեալ խնդրագրիւնները :

— Լոնտոնեան Հայ գաղթական նութեան Պարսից Շահին մատուցած ուղերձէն : Շահը մեծապէս գոհ ձեռնարկ և ինչպէս Հայերէն զգացած մեծ գոհունակութեամբ : Հայոց պատիւ մը ըրած ըլլալու համար վեհ : Հայրապետին այցելած և ականակուող Շիրի խուր շիտի նշանը տուած կ'ընէ թայմզ :

ՀԱՎԱՍՏԻՍՍԹԸ ԲՕԼԻԹԵԳԻՑԷ

Թիֆլիսի

Էվրոպա կաղէթալարտան պաղարներն պէյանընա նապարէն, էօնիւմիդոնքի իր պահարտա Մա կեթոնիատա ուսումի պիւր ըստան զուհուր իտէճէք իմիշ : Պու մէսէ լէ իշխան Սուլթանըն Խալիլէրին տէն Արիֆ փաշա, Բա մէլի թիւրք վիլայէթէրինտէ Պուլկարարը սրգ մագ վէ գոմիթէլէրի թապգիպ իթ մէք իւզրէ Սիլանիկէ կէօնտէրիլ միշ տիր :

— Ախիւրէն Լօնտրայտ գաշմըշ օլան Օսման փաշա Բիւրսէլէրի Սուլթանա գարըն ալազլանարմագ վէ Մըսրուտա քէնտի հէմէֆքեար արր իլէ պիլիէշմէք իշխան Լօնտ ատան չըգմըշ տըր :

— Բուս ասկէրի իլէ ճէպհանէ Խիւքիւ Զինտէն տէօնէն պիւ Ֆր րանարդ վարորդին Զանապ փալէ տէն կէշմէսիէ մահալը մէգքիւր գոմանտան թարաֆընտան միւսա տէ օլընմամըշ իտէտէ : Բուս վէ Ֆրանարդ էշիլէրինին թէհաթիլ միւրաճաթլարը իւզէրինէ սալը վէրիլմիշ տիր :

Սթանպուլու գուրպինտէ Մաքրի քէօյտէ պարութհանէյէ Խաղըն իւկիլիզ էլշի վէքիլի աթ իլէ տօլաշըր իրէն, նէօպէթէի ասկէր լէր թարաֆընտան հազարէթ օլը նուպ աթման գօր իլէ աշաղը ալընարագ չէքէ չէքէ գարազօլա կիօթիլէրիլմիշ տիր : Պու վուգու աթ պէօյիւք հէյէճանա սէպէպ օլուպ, էլշի շիքիւլէթտէ պուլընմըշ տիր : Պուլըն իւզէրինէ մագէյին միւտիլի Երլուրպտան մախսուս ին կիլիզ սէֆարէթհանէսինէ կիօնտէրիլպ աթվ վէ էօյիւր տրլէնմիշ վէ միւթէճաղըլարըն ճէգալպանա ճաղըլարըն տալիր րէսմէն սէօզ վէրիլմիշ տիր :

— Ամերիկայա սրփարըշ օլընան յըրհըն սէֆինէնին դրմէթի Պապը Ալիտէն փէշին վէրիլմիշ օլտըր զընտան տօլայր Սթանպուլ Ալման իա էլշիսի Թիւրք հիւքիւմէթին Գրուֆ ֆուպրիգաւընա օլան պօր ճուըն էօտէմէտիքտէն սօնրա փէ շին ալըշ վէրիլ իտէմէլէճէկինի պէյան իլէ փրօթէսթօ իթմիշ տիր : — Հիճագ չըմէնտրֆէրի իշխան շիմտիլէ դաւտար թօփլանան տգճէ նին մըգտարը 184,000 լիւրա օլմուշ տըր :

— Սթանպուլու թօփ Գարուստարայր խաղինէսինտէ դայէթ Գէլ մէթիլ վէ անթիլա օլան մէշհուր Սուլթան Սէլիմին րէսմի իլէ, պիւ թիւն էլմա վէ րալանթի իրիճէ թաշար իլէ Խափըմըշ պիր կէր տանըլըն Սուլթան թարաֆընտան Ալմանի իմէրաթընա հէտիլէ կէօնտէրիլմէսինտէն տօլայր, թիւրք լէր պէնինտէ ֆէվգէլաւտէ իօշ նուտըրըլըրա վէ շիքիւլէթէ սէ պէպ օլմուշ տըր :

— Սիւրիլիլէր մահալի օլան թաւալուրը Պարպըն հէր թարաֆլա րընտա թէլէկրաֆ թէլէրի Խափըլ մագա գարար վէրիլմիշ տիր :

— Իւլիմիտ սանճաղընտա քէօյ լիւլէր քէօյտէն քէօյէ իլէ կիրիպ կէշտիլէրինտէ աշիքեարէն սօյուլ մագտա վէ պաղըսը տա թէլէթ ի տիլմէքտէ տիրլէր :

— Տէօրտիւնճի օրտուսընըն (էօ մէնիտան) իսթիհքեամ ալալարըն գամմը մէղքիւր օրտու գոմանտան լըլը թարաֆընտան աճէլէթէն թա լէպ օլընմըշ տըր :

— Բուսէլի վիլայէթէրին էքսէրի թարաֆլարընտա էշքրիա չէ թէլէրի քէօյլէրի պաղըպ, հայվա նաթըր սիւրիւպ կէօթիւրմէքտէ, վէ պաղըտա թէլէթիլաթ իթմէք տէ օլտուզլարը թէլէկրաֆ հափա տիւլէրինտէն տիր :

— Տիարպէթիւր վիլայէթինտի կէօնէպէ աշիքիլէրի քէպա քէօյլէրի Խաղմայա վէրմէքտէ տիրլէր :

— Քէպա Մէրտին սանճաղընտա Օսման թիմուր վէ իպոահիմ հա ճի նամ էշքրեալար վէ Արնանտա քէօյին էհալիսի Սոնլիսի իսմինտէ քէօյին իւզէրինէ հիւճիւմէ հայ վանթիլ, գալիհէ վէ էլ էշքալարըր զապթ ու զապ իթմիշլէր :

ԹՐԱՆՍՎԱՆ

— Վէնտարտար շէհրի ինկիլիպ ժէնէլալը Ֆրէնշ թարաֆընտան զապթ օլընարը Լօնտրատան վիւ ինէն պիր թէլէկրաֆ պիւտիլիօր :

— Ճէնուպի Աֆրիգատա ինկիլիպ թօփըալը օլան Գափ րիզէրի նէ հիւճիւմ իթմէք նիլէթինտէ պուլանան ժէնէրալ մէշհուր Տէվէ թիւն Խօլը ժէնէրալ Նաքա թարաֆընտան քէսիլմիշ տիր :

— Ինկիլիլէր էլինտէ պուլու նան Պուլուֆկրանց շէհրինէ Խաղըն պիր պօնր օրտուսու կէօրիլ միշ տիր :

— Լօրտ Գիշիլէրին Բրէթորիա տան վէրտիկի պիր թէլէկրաֆտա ինկիլիպ վէ Պօնր պէնինտէ շիտէթիլի պիր միւտսրիպէ վաղու պուլտըր վէ պու միւտարէպ էտէ ինկիլիլէրալէն էփէյիճէ թէլէթ օլտըրըլարը վէ էսիր տիւշտիլէրի պէյան օլընմագտա տըր :

— Թրանսվալ րէիսի հիւքիւմէ թի Սր. Գրիւկէր պօնրլէրին մէն ֆաաթընա Լիւրիա տէօլլէթիլէրին տէն պիր մէնֆաաթ էլտէ իտէմէ տիլինտէն : Պօնրլէր թէրըր սիւլա իլէ ինկիլիլէրլէ թէսլիմ օլըն մալարըն վէ շալէթ հարպը տէ վամ իթմէք իսթէրլէր իսէ պուլն տան պէօյլէ քէնտի քէնտիլէրինէ տէվամ իթմէլէրինի ժէնէրալ Լուի Պօթայա խապէր Խօլմըշ վէ ժէ նէրալ տէ Մր. Գրիւկէրին պուլա պէրի պօնր օրտուլարընա պիւտիլի թէլէկրաֆար Խաղընօր :

ՏԱԽԻԼԻՑԷ

Ֆիլիպէտէ էլէքարիք ըըըը իլէ էլէկտրիք թրամվայը թէէսիս իթէք իշխան պիր պիրինէ րէգապէթ իտէն իքի շիքէթլէրին միւնադա. սաղը իճրա օլընմ տըր իքի գուլմ րանիալարտա հիւքիւմէթէ մէնֆաա թիլը թէքիլիլէրալէ պուլուլմուշ լար : Շէհրին թէնվիրի իշխան 16 շաւր մոմու 1600 ֆէնէր վէ 600 էր մոմու 200 ֆինէր գուլանըրա ճագ տըր :

— Թիւրքիա իտարէսինտէն գուրթուլմագ իշխան «նիսան իւ. թիլալը» իսմի իլէ չըգարըմըշ ինթիլալ ֆէտալիլէրինտէն էլան սաղ օլանլանլարա, մէղքիւր իւ. թիլալըն 25 ինճի սէնէի աէվ րիէսի միւնասիպէթիլէ վէրիլմէք իւզրէ միտալիալար հաղըր օլընմա սը ֆէլս. Բրէնա հաղըրէթլէրինէ թէքիլիլէ օլընտըգտա կէրէք Բրէնա հաղըրէթլէրի վէ կէրէք հարպիլէ նաղըրը ժէնէրալ Բարըրէքմ գա պուլ իտուպ միտալիալար Սօֆիա տա հաղըրլանմագտա տըր :

ԲՈՒՍԻԱ

— Պիրինճի տէֆա օլտարագ Բուսիա կալկաթատա Հինտիտան պիր գօնսօգտըր թէէսիս իթմիշ տիր :

— Բուսիա Չինէ ասկէր կէօնտէրմէյի թաթիլ իթմիշ իրէն պու կիւնէրտէ Խէնի սէվգիլաթը աւ. կէրիլէ պաշանմըշ տըր : Պիր Գաշ

կիւն էվվէ « Բէթրօ Բէթրօպիշ » վարօրք քիւլիլէթիլի ասկէր վէ ճէպհանէ իլէ Սթանպուլ թարիլի իլէ վրաթիմատուկ կիթմիշ տիր :

ԻՆԿԻԼԻԷՐԱ

Ինկիլթէրա հարպիլէ նաղըրը նըն նէշր իթտիկի թէսմի պիր ճէտ վէլի ճէնուպի աֆրիգատա ինկիլիպ օրտուսուլու ժըգտարը 200 պին քիշի կէօթէթմէքտէ տիր :

— Ինկիլթէրա Արմաթրօնկ նամ մէշհուր թօփ ֆապրիգաւընը սա հիպի մուէսսիսի Լօրտ Արմըսթրօնկ վէվաթ իթմիշ տիր :

ԱՃԷՄԻՍԹԱՆ

Շահ թէհրանա վաւըր օլուլմա Աճէմ զատէկան շիճալարընտան պաղարըր էվիօփա պէօյիւք մէք թէպիլէրինէ կէօնտէրիլմէլէրի էսիր իթմիշ տիր :

— Բուս Սինուր Աճէմիտան տաքի րուս միտիօնարընա գա րիպէն պէօյիւք պիր մուսվէն թը նագտիլէ իթմէլէ գարարալ տըրմըշ :

ԶԻՆ

— Շանկայտան վիրիլէն պիր թէլէկրաֆ Չին իալմարընըն րուսանը կիթտիկէն պէօյիւքտէ օլտուլուրը պիւտիլմէքտէ տիր :

— Բուսար Մանչուրիանըն հէր թարաֆլարընա հարաքեաթը աւ կէրիլէ տէվամ իթմէքտէ վէ Չինլի չէթլէրինի թաաքպէ վէլուլագտա տըրլար : Բուսար Մուքտէն չէհրինի տէ Բուսիայա իլհագ իթմիշլէր :

Ամիրալ Ալիքսիէվ Չինտէ պուլընտն տէնիլ վէ դարա րաուլա րընըն ուսում գոմանտանըրընա թային օլմուշ տըր :

ԶՍԻԻԷ

ՊՈՒՂՏՍՑ		
Վալուր. 51,56 լի հէք.	7.60/8.60	
Արապա 50.58 լի հէթ.	7.20/11.60	
ԱՐԲԱ		
Վալուր 100 քիւ.	8.80/9.20	
Արապա 38.47 լի հէթ.	5. —/6. —	
ԵՈՒԼԱՅ արապա	3. —/4. —	
ՖԻՍՈՒԼԻԱ 100 օդա	21. —/26. —	
ՉԱՎՏԱՐ	6.80/7.40	
ՏԱՐԸ	5. —/5.60	
ՄՐԱՐ ար. 56-57 լի.	6. —/20.6-60	
ՎԱԿՈՆ	5.90 — 6.10	
Կիւնտէ 30/40 արապա կէլէքտէ տիր. վէվալուր 20/25:		
Վալուր մուսմէլէսի ալթուր ֆրանքլէ. արապա կիւմիլլէ. Նար. 22.70		

ՊԱԳԱԼԻԷ

Վարնա քիւստանտա պագալիլէ մալլէրին պու կիւնքի ֆիլաթը, ալթուր ֆրանք իլէ :	Յր. Սթ.
ԳԱՎԷ	1.85
ԷՔԷՐ. — (Բէլլէ) քիւ	— 60
» (Բէլլէ) սանարգ	31.30
Բիլիւն. — ճաքոն չու.	42. —
Վալըր Բիլիւն Ֆիլիպ չուվալը	39. —
Բիլիւն — Բիլի.	27. —
» րիլոն	52. —
ԿԱՉ. — անարգը	8. —
ՉԵԹԻՆ ԵԱՂԸ. — քիւ	1.15/1.20
Գարա իւզիւ	— 40

ՍԱՐԱՅԻԷ

Նաքուլէն 22 ֆր. 70 սանթիմ. Օսմ. լիւրար 22.85 ֆր. ալթուր :

Отговорникъ Н. Драгулевъ
Печ. на Хр. Войникова